

เกร็ด ความรู้ที่ 3

การประชุมเพื่อพัฒนา สมช. สู่ความเป็นเลิศ ด้านการบริหารจัดการความมั่นคง แบบองค์รวม (NSC Policy Design)

ทอณโยบายและยุทธศาสตร์ความมั่นคง

ทอณนโยบายและยุทธศาสตร์
ความมั่นคง สำนักงานสภาความมั่นคง
แห่งชาติ (กนย.สมช.) ได้จัดการประชุม
เพื่อพัฒนา สมช. สู่ความเป็นเลิศ
ด้านการบริหารจัดการความมั่นคง
แบบองค์รวม (NSC Policy Design)
ในวันที่ 24 - 26 กันยายน 2567
โดยประกอบด้วย 3 กิจกรรม ดังนี้

1. การบรรยายหัวข้อ การประเมินแนวโน้มสถานการณ์ความมั่นคง ระยะ 10 ปี ที่อาจกระทบต่อการจัดทำนโยบายและแผนระดับชาติ ว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติฉบับใหม่

การบรรยายหัวข้อดังกล่าว ได้กล่าวถึงการใช้เครื่องมือสำหรับการประเมินสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงฯ โดยให้ความสำคัญกับเครื่องมือสำหรับการคาดการณ์อนาคต (Foresight) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของโลกและรองรับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ไม่แน่นอน และซับซ้อนมากขึ้น ตามแนวคิด VUCA + M (Multi – Polarity) World รวมถึงการเกิดขึ้นของภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non – Traditional Security Threats) ที่กระทบต่อความสามารถในการคาดการณ์อนาคต นอกจากนี้ยังได้มีการหยิบยก “เทคนิคการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ” หรือ Structure Analytic Techniques : SATs ที่เป็นกระบวนการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญและจำเป็นต่อการป้องกันและรักษาความมั่นคงที่มีความครอบคลุมและแม่นยำ ทั้งนี้ จากการนำเครื่องมือข้างต้นมาใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์ความมั่นคงระยะ 10 ปีข้างหน้า พบแนวโน้มประเด็นวิกฤต 10 ประเด็น ได้แก่

1 ความท้าทายทางไซเบอร์
Cyber Challenge

2 การแข่งขันของมหาอำนาจ
Great Power Rivalry

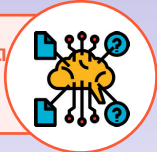
3 การเพิ่มขึ้นของผลกระทบ
จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
Growing Climate Change Impacts

4 ปัญหาสังคมผู้สูงอายุ
Aging

5 การเพิ่มขึ้นของข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาด
Growth of Misinformation

6 โรคอุบัติใหม่
New Disease Typologies

7 การพัฒนาขึ้นของ AI
Rise of AI

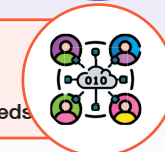
8 ความตึงเครียดของความขัดแย้ง
ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง
Increasing Mekong Conflicts

9 การครอบงำของแพลตฟอร์ม
Platform Domination

10 การเปลี่ยนแปลง
ของความต้องการทุนมนุษย์
Changing Human Capital Needs

2. การบรรยายหัวข้อ การพัฒนากระบวนการ บุคลากร และนวัตกรรม ทางนโยบาย

กล่าวถึงปัจจัยสำคัญ 2 มิติ ที่กระทบต่อความมั่นคงในปัจจุบัน ได้แก่ มิติสถานการณ์ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกในปัจจุบันที่กระทบต่อการนิยามขอบเขตของความมั่นคงแห่งชาติ โดยเฉพาะแนวคิดแบบ VUCA World และ BANI World ที่ส่งผลให้การบริหารจัดการความมั่นคง จำเป็นจะต้องทบทวนยุทธศาสตร์ รวมถึงการปรับกระบวนการและวิธีคิดในการทำงานให้ครอบคลุมทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์ (Strategic Level) ระดับกระบวนการ แนวทาง/ยุทธวิธี (Tactical Level) และระดับปฏิบัติการ Operational Level) และมิติการพัฒนาบุคลากร ที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความรู้ความสามารถของบุคลากรด้านความมั่นคง ซึ่งต้องมีทั้งความยืดหยุ่น (Alignment) ความคล่องแคล่วว่องไว (Agility) และการปรับตัวฟื้นคืนสภาพปกติ (Resilience) นอกจากนี้แล้วยังต้องมีการคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนชุดทักษะ เครื่องมือ และกระบวนการทางความคิดในการบริหารจัดการนโยบายให้รองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อาทิ การปรับบทบาทจากนักวิเคราะห์นโยบาย (Analyst) ไปสู่การเป็นนักนวัตกรรม หรือผู้ผลักดันนโยบายสาธารณะ (Policy Entrepreneur/Designer) หรือแม้กระทั่งการมอง “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนาแทน “ระบบ/กลไกของรัฐ”

3. การชี้แจงเกี่ยวกับแนวคิด เครื่องมือ และการออกแบบนวัตกรรมเชิงนโยบาย

โดย TP Lab ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่าง UNDP ประเทศไทย และ สศช. เพื่อเป็นพื้นที่แห่งการเสริมสร้างการออกแบบนวัตกรรมเชิงนโยบาย รวมถึงการสำรวจและทดลอง เพื่อสร้างสังคมแห่งนวัตกรรม ภายใต้ 5 แนวคิดสำคัญ อาทิ การแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ (System Thinking) การมองมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human Centric Approach) การมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดนโยบายที่มีประสิทธิภาพ (Inclusive Participation Approach) โดยการพัฒนาและขยายแนวคิดกระบวนการจัดทำนโยบายจากแบบ PDCA (Plan Do Check Act) ซึ่งเป็นรูปแบบเดิม ไปสู่กระบวนการออกแบบนวัตกรรมเชิงนโยบาย (Public Policy Process: PPP) เพื่อให้กระบวนการทางนโยบายสาธารณะสามารถขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยที่ PPP ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ

1 สำรวจพัฒนาการของประเด็นนโยบาย (Policy Journey Exploration)

เพื่อทำความเข้าใจความเป็นมาของประเด็นปัญหา และเส้นทางนโยบายที่ผ่านมา รวมถึงโจทย์ที่ได้รับ สิ่งที่ต้องดำเนินการ

2 สร้างแผนที่เพื่อเชื่อมโยงภาพรวมของปัญหาอย่างเป็นระบบ (System Mapping & Learning)

เพื่อให้เห็นภาพรวมและองค์ประกอบของประเด็นปัญหาอย่างเป็นระบบ พัฒนาจุดมุ่งหมายเชิงระบบ และนิยามปัญหาใหม่

3 พัฒนาจุดมุ่งหมายเชิงระบบ และนิยามปัญหาใหม่ (Intent Development & Problem Reframing)

เพื่อระบุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาที่อยากให้เกิดขึ้น และนิยามปัญหาใหม่

4 ทบทวนพลวัตของระบบพร้อมระบุจุดคานงัด หรือการสำรวจความเป็นไปได้เพื่อยกระดับการแก้ไขปัญหา (Learning Space & System Transformation Review)

เพื่อทบทวนว่าโจทย์ที่ตั้งจากการพัฒนาจุดมุ่งหมายเชิงระบบ จะดำเนินไปสู่ภาพที่ต้องการหรือไม่ ก่อนที่จะออกแบบแนวคิดเชิงนโยบาย

5 ระดมความคิดและพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย (Solution and Policy Ideation)

เพื่อจุดประกายและระดมความคิดในการออกแบบไอเดียเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาที่ทำได้จริง

6 ประเมิน ทดสอบ และทดลองข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Assessment, Testing and Experimentation)

เพื่อทดสอบ/ทดลอง แผนงาน โครงการและมาตรการที่ได้มา เพื่อประเมินว่าแนวทางใดมีความเป็นไปได้มากที่สุด

7 วางแผนและนำนโยบายไปปฏิบัติ (Execution Planning and Policy Implementation)

เพื่อนำข้อเสนอเชิงนโยบายไปลงมือปฏิบัติ

8 ติดตาม ประเมินผล และรายงาน (Policy Monitoring, Evaluation, Reporting)

เพื่อติดตามประเมิน และรายงานประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของนโยบาย และนำไปสู่การปรับปรุงให้ดีขึ้น

การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและเครื่องมือการออกแบบนวัตกรรมเชิงนโยบาย
รองรับการจัดทำนโยบายและแผนระดับชาติฯ ฉบับใหม่ ได้มีการหยิบยกเครื่องมือทางนโยบายสมัยใหม่
ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำนโยบายด้านความมั่นคง ประกอบด้วย 4 เครื่องมือ ได้แก่

System Mapping

เป็นเครื่องมือแสดงความสัมพันธ์
เชิงระบบของปัจจัยต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และ
ประเด็นที่ศึกษา เพื่อนำไปสู่การ
กำหนดประเด็นสำคัญและผู้มี
ส่วนได้ส่วนเสีย

Horizontal Scanning with PESTEL

เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์
สภาพแวดล้อมหรือแนวโน้ม
สถานการณ์ โดยอาศัยข้อมูล
ปัจจัยในมิติต่าง ๆ เพื่อขยาย
การวิเคราะห์

Causal – Layers Analysis (Iceberg Model)

เป็นเครื่องมือวิเคราะห์เพื่อ
สำรวจเหตุปัจจัยเชิงลึก เพื่อขยาย
การวิเคราะห์ให้ครอบคลุมทั้ง
การมองปัญหาและทางออกเชิง
นโยบาย

Future Triangle: Plausible Futures

เป็นเครื่องมือที่ช่วยตรวจสอบปัจจุบันและอนาคต
ที่ส่งผลต่อประเด็นความมั่นคง ทำให้สามารถวิเคราะห์
ถึงปัจจัยที่ซ่อนอยู่ และอาจเกิดขึ้นได้จริงในอนาคต